

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2026-1-7>

Козар Юрій Юрійович,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права,
професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
площа Народна, 3, Ужгород, 88000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6424-6419>

Новицький Антон Олександрович,

старший науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7388-4971>

Панімаш Юлія Вікторівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту
вулиця Онопрієнка, 8, Черкаси, 18000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5337-6613>

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЗБРОЇ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

***Анотація.** У статті здійснено комплексний аналіз адміністративних процедур контролю за обігом зброї в Україні крізь призму міжнародних стандартів, зокрема практики Європейського Союзу. Актуальність дослідження зумовлена зростанням загроз, пов'язаних із незаконним обігом зброї, а також необхідністю підвищення ефективності державного контролю у сфері громадської безпеки. Автори підкреслюють, що адміністративний контроль виступає ключовим превентивним механізмом, який поєднує регулятивні та охоронні функції держави, забезпечуючи дотримання встановлених правил ще до виникнення правопорушень.*

Особливу увагу приділено характеристикам адміністративно-правових механізмів, серед яких визначальними є ліцензування, дозвільна система, реєстрація зброї та наглядові процедури. Встановлено, що ефективність цих інструментів залежить від їх прозорості, узгодженості та належного інституційного забезпечення. Проаналізовано також міжнародні стандарти, які формують сучасні підходи до контролю за обігом зброї, зокрема вимоги щодо ліцензування, обліку, маркування та міждержавної співпраці.

У статті здійснено порівняльний аналіз української та європейської практики. Виявлено, що в Україні існує розгалужена нормативна база, однак вона характеризується фрагментарністю та недостатнім рівнем цифровізації. На відміну від ЄС, де широко застосовуються електронні реєстри та інтегровані системи обліку, українська система потребує модернізації. Окремо розглянуто проблеми застосування адміністративних санкцій та доказування правопорушень.

Узагальнюючи результати, автори обґрунтовують необхідність удосконалення законодавства, впровадження цифрових технологій, підвищення прозорості процедур та гармонізації з європейськими стандартами. Це сприятиме підвищенню ефективності контролю та зміцненню громадської безпеки.

***Ключові слова:** обіг зброї, адміністративний контроль, ліцензування, дозвільна система, реєстрація зброї, міжнародні стандарти, Європейський Союз, адміністративні процедури, публічна безпека, цифровізація.*

Kozar Yurii, Novytskyi Anton, Panimash Yuliia. Administrative procedures for arms control: international standards and Ukrainian practice

Abstract. *The article provides a comprehensive analysis of administrative procedures for controlling the circulation of weapons in Ukraine through the prism of international standards, in particular the practice of the European Union. The relevance of the study is due to the growth of threats associated with the illegal circulation of weapons, as well as the need to increase the effectiveness of state control in the field of public safety. The authors emphasize that administrative control is a key preventive mechanism that combines the regulatory and protective functions of the state, ensuring compliance with established rules even before the occurrence of offenses.*

Particular attention is paid to the characteristics of administrative and legal mechanisms, among which the most important are licensing, the permit system, registration of weapons and supervisory procedures. It is established that the effectiveness of these instruments depends on their transparency, coherence and proper institutional support. International standards that shape modern approaches to controlling the circulation of weapons, in particular requirements for licensing, accounting, marking and interstate cooperation, are also analyzed.

The article provides a comparative analysis of Ukrainian and European practice. It was found that Ukraine has an extensive regulatory framework, but it is characterized by fragmentation and an insufficient level of digitalization. Unlike the EU, where electronic registers and integrated accounting systems are widely used, the Ukrainian system needs modernization. The problems of applying administrative sanctions and proving offenses are separately considered.

Summarizing the results, the authors justify the need to improve legislation, introduce digital technologies, increase the transparency of procedures and harmonize with European standards. This will contribute to increasing the efficiency of control and strengthening public safety.

Key words: *arms circulation, administrative control, licensing, permit system, arms registration, international standards, European Union, administrative procedures, public safety, digitalization.*

Вступ. Актуальність дослідження адміністративних процедур контролю за обігом зброї зумовлена зростанням загроз, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї в сучасному суспільстві. У контексті глобалізаційних процесів, збройних конфліктів та транснаціональної злочинності обіг зброї набуває дедалі більшого значення як фактор ризику для громадської безпеки та правопорядку. Як зазначається у наукових дослідженнях, недостатня ефективність правового регулювання та контролю за обігом зброї сприяє поширенню нелегального ринку та ускладнює діяльність правоохоронних органів [1, с. 45–47]. Водночас емпіричні дослідження доводять наявність прямого зв'язку між доступністю зброї та рівнем насильницької злочинності, що підсилює потребу в удосконаленні державних механізмів контролю [2, с. 3–5].

Важливу роль у забезпеченні належного рівня громадської безпеки відіграють саме адміністративні процедури контролю за обігом зброї. Вони охоплюють систему дозволів, ліцензування, реєстрації, а також механізми перевірки дотримання встановлених вимог щодо зберігання та використання зброї. Ефективність цих процедур безпосередньо впливає на можливість держави запобігати правопо-

рушенням та забезпечувати належний рівень контролю на превентивній стадії. Як підкреслюється у сучасних дослідженнях, адміністративно-правові механізми виступають ключовим інструментом державного контролю у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, формуючи основу для легітимного використання та обмеження її незаконного обігу [3, с. 12–14; 4, с. 98–101].

Особливого значення набуває вплив міжнародних стандартів на формування та розвиток національного законодавства у цій сфері. У межах європейської інтеграції Україна орієнтується на гармонізацію своїх адміністративних процедур із правом Європейського Союзу, зокрема з положеннями Директиви (ЄС) 2021/555, яка встановлює мінімальні стандарти контролю за придбанням та володінням зброєю [5]. Міжнародний досвід свідчить, що ефективні системи адміністративного контролю базуються на поєднанні чітких процедур, електронних реєстрів та міжвідомчої координації [6, с. 112–115]. Водночас імплементація таких стандартів вимагає адаптації національної правової системи з урахуванням внутрішніх особливостей та існуючих інституційних обмежень.

Таким чином, дослідження адміністративних процедур контролю за обігом зброї в

Україні у порівнянні з практикою Європейського Союзу є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Воно дозволяє не лише виявити існуючі проблеми та прогалини у національному законодавстві, але й сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення відповідно до сучасних міжнародних стандартів.

Метою даного наукового дослідження є комплексний аналіз адміністративних процедур контролю за обігом зброї крізь призму міжнародних стандартів та національної практики України з урахуванням досвіду держав-членів Європейського Союзу.

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, застосування яких забезпечує всебічний і об'єктивний аналіз адміністративних процедур контролю за обігом зброї. Провідним методом виступає порівняльно-правовий аналіз, який дозволяє зіставити положення українського законодавства з відповідними нормами права Європейського Союзу та виявити ступінь їх гармонізації.

Системно-структурний підхід використовується для дослідження адміністративного контролю як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, що включає правові норми, інституційні механізми та процедурні інструменти. Юридичний аналіз дає можливість з'ясувати зміст правових норм, що регулюють обіг зброї, та визначити особливості їх застосування у національній практиці.

Окрему увагу приділено аналізу норм міжнародного та національного права, зокрема актів Європейського Союзу та українського законодавства, що регламентують адміністративні процедури контролю за обігом зброї.

Результати. Адміністративний контроль за обігом зброї є складовою загальної системи публічного управління у сфері забезпечення громадської безпеки та правопорядку, що реалізується через сукупність правових, організаційних і процедурних заходів, спрямованих на регулювання процесів придбання, зберігання, використання та відчуження зброї. У науковій літературі адміністративний контроль

розглядається як превентивний інструмент державного впливу, який має на меті не лише фіксацію правопорушень, а передусім їх попередження шляхом встановлення обов'язкових правил поведінки та механізмів їх дотримання [3, с. 11–12]. Такий контроль реалізується через інститути дозвільної системи, реєстраційні процедури, наглядові повноваження уповноважених органів, а також систему адміністративних обмежень.

Сутність адміністративного контролю у сфері обігу зброї полягає у поєднанні регулятивної та охоронної функцій держави. З одного боку, він встановлює чіткі правила легального обігу зброї, визначаючи умови її придбання, зберігання та використання; з іншого – забезпечує контроль за дотриманням цих правил шляхом здійснення перевірок, ведення обліку та застосування заходів адміністративного впливу. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики неправомірного використання зброї та обмежити її потрапляння до незаконного обігу, що підтверджується сучасними дослідженнями ефективності адміністративно-правових механізмів у цій сфері [1, с. 46–47].

Важливою характеристикою адміністративного контролю є його відмінність від інших форм юридичної відповідальності, зокрема кримінально-правової та цивільно-правової. На відміну від кримінальної відповідальності, яка настає за вчинення суспільно небезпечних діянь і має каральний характер, адміністративний контроль спрямований переважно на превенцію правопорушень та забезпечення дотримання встановлених правил у сфері обігу зброї. Він передбачає застосування менш суворих заходів впливу, таких як адміністративні стягнення, анулювання дозволів або тимчасові обмеження, що мають на меті відновлення правопорядку без застосування кримінальних санкцій [4, с. 98–99].

У свою чергу, цивільно-правова відповідальність у сфері обігу зброї пов'язана переважно з відшкодуванням шкоди, завданої внаслідок її використання і не має на меті безпосереднє регулювання процедур контролю. Вона виникає як наслідок порушення майнових або особистих немайнових прав, тоді

як адміністративний контроль функціонує на етапі запобігання таким порушенням, забезпечуючи дотримання встановлених правил ще до настання негативних наслідків. Таким чином, адміністративний контроль займає проміжне місце між регулятивною та правоохоронною діяльністю держави, поєднуючи елементи управління та примусу.

Особливістю адміністративного контролю за обігом зброї є його комплексний характер, який передбачає взаємодію різних суб'єктів публічної адміністрації, насамперед правоохоронних органів, органів виконавчої влади та спеціалізованих дозвільних інституцій. Така багаторівнева система дозволяє забезпечити безперервний контроль за всіма етапами обігу зброї – від її придбання до утилізації, що відповідає сучасним підходам до публічного адміністрування у сфері безпеки [6, с. 111–112].

Розкриття сутності та правової природи адміністративного контролю створює необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу конкретних адміністративно-правових механізмів регулювання обігу зброї, які формують практичну реалізацію зазначених підходів.

Адміністративно-правові механізми регулювання обігу зброї становлять практичну реалізацію адміністративного контролю та охоплюють систему взаємопов'язаних процедур, спрямованих на впорядкування всіх етапів обігу зброї – від її придбання до зберігання і використання. Ці механізми мають комплексний характер і забезпечують баланс між правом громадян на володіння зброєю та обов'язком держави гарантувати громадську безпеку. Як зазначається у наукових дослідженнях, ефективність державного контролю у цій сфері безпосередньо залежить від чіткості, прозорості та узгодженості адміністративних процедур [3, с. 12–13].

Ключовим елементом адміністративно-правового регулювання є система ліцензування, яка виступає первинним фільтром доступу до зброї. Ліцензування передбачає встановлення визначених законом вимог до суб'єктів, які мають намір здійснювати діяльність, пов'язану з обігом зброї, включаючи її виробництво, продаж або придбання. Ця процедура дозволяє

державі здійснювати попередній контроль за відповідністю заявника встановленим критеріям, зокрема щодо правосуб'єктності, відсутності судимості, стану здоров'я та інших факторів, що можуть впливати на безпечне використання зброї [1, с. 47–48]. Водночас сучасні дослідження дозвільної діяльності у сфері електронних комунікацій свідчать про важливість розвитку електронних сервісів, стандартизації процедур та підвищення їх прозорості, що сприяє ефективності адміністративного регулювання та взаємодії між суб'єктами [7, с. 83]. Такий підхід є релевантним і для сфери обігу зброї, де цифровізація дозвільних процедур може підвищити якість контролю та зменшити адміністративні бар'єри.

Невід'ємною складовою адміністративного контролю є реєстрація зброї, яка забезпечує її облік та ідентифікацію в державних реєстрах. Реєстраційні процедури спрямовані на формування централізованої інформаційної бази даних, що дозволяє відслідковувати рух зброї, контролювати її законне використання та запобігати її незаконному обігу. У сучасних умовах особливого значення набуває цифровізація таких реєстрів, що підвищує ефективність контролю та сприяє міжвідомчій взаємодії. Водночас, як свідчать сучасні дослідження, цифровізація процесів у сфері безпеки, зокрема робота з електронними доказами, суттєво трансформує підходи до контролю та правозастосування, забезпечуючи підвищення точності, швидкості обробки інформації та рівня доказовості управлінських рішень [8, с. 162–170]. Це вказує на необхідність інтеграції цифрових інструментів не лише у сферу кримінального процесу, але й у адміністративні процедури контролю за обігом зброї [6, с. 113–114].

Важливим адміністративно-правовим інструментом є також система дозволів на придбання, зберігання та носіння зброї. На відміну від ліцензування, яке має більш загальний характер, дозвільна система функціонує як індивідуалізований механізм контролю, що передбачає оцінку кожного конкретного випадку звернення особи. Видача дозволу супроводжується перевіркою відповідності заявника встановленим вимогам, а також ви-

значенням умов використання зброї, що забезпечує адресний характер адміністративного впливу [4, с. 100–101].

Окрему роль у системі адміністративного контролю відіграє перевірка відповідності умов зберігання зброї встановленим стандартам. Цей механізм має превентивний характер і спрямований на мінімізацію ризиків несанкціонованого доступу до зброї, її втрати або використання третіми особами. Перевірки можуть здійснюватися як на етапі видачі дозволу, так і в процесі подальшого контролю, що забезпечує безперервність адміністративного нагляду. У науковій літературі підкреслюється, що саме регулярність та ефективність таких перевірок є важливим показником дієвості всієї системи контролю [3, с. 14].

Таким чином, адміністративно-правові механізми регулювання обігу зброї формують багаторівневу систему превентивного контролю, яка поєднує дозвільні, реєстраційні та наглядові інструменти. Їх узгоджене функціонування створює передумови для ефективного державного управління у сфері обігу зброї, що, у свою чергу, обумовлює необхідність звернення до міжнародно-правових стандартів, які визначають сучасні орієнтири розвитку таких механізмів.

Формування ефективної системи адміністративного контролю за обігом зброї неможливе без урахування міжнародно-правових стандартів, які визначають загальні принципи, мінімальні вимоги та орієнтири державної політики у цій сфері. У сучасних умовах такі стандарти виступають не лише джерелом правового регулювання, але й інструментом гармонізації національних законодавств, особливо для держав, що інтегруються до європейського правового простору. Як підкреслюється у наукових дослідженнях, міжнародні підходи до контролю за обігом зброї базуються на поєднанні безпекових, правових та гуманітарних аспектів, що забезпечує їх комплексний характер [6, с. 112–113].

Серед основних міжнародних документів, що визначають стандарти у цій сфері, важливе місце займають акти Європейського Союзу, зокрема Директива (ЄС) 2021/555, яка встанов-

лює мінімальні вимоги до контролю за придбанням та володінням зброєю в межах ЄС. Вона передбачає уніфіковані підходи до класифікації зброї, процедури видачі дозволів, облік та маркування, а також обмін інформацією між державами-членами [5]. Водночас на глобальному рівні важливу роль відіграють міжнародні акти, прийняті в межах Організації Об'єднаних Націй, зокрема Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, та Програма дій ООН щодо запобігання, боротьби та ліквідації незаконної торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями.

Зазначені міжнародні документи встановлюють низку вимог щодо адміністративних процедур контролю за обігом зброї. До таких вимог належать: обов'язковість ліцензування діяльності, пов'язаної з обігом зброї; запровадження ефективних систем реєстрації та обліку; забезпечення простежуваності зброї через механізми маркування; а також здійснення належного контролю за дотриманням умов її зберігання та використання. Особливу увагу приділено також обміну інформацією між державами, що сприяє підвищенню ефективності боротьби з незаконним обігом зброї на міжнародному рівні [3, с. 13–14].

Окрім нормативно-обов'язкових актів, значну роль відіграють рекомендації та стандарти, розроблені органами Ради Європи та іншими міжнародними організаціями. Вони спрямовані на деталізацію та розвиток адміністративних процедур, зокрема у частині забезпечення прозорості дозвільної системи, підвищення ефективності наглядових механізмів та впровадження сучасних інформаційних технологій у сфері обліку зброї. Такі рекомендації мають важливе значення для формування належної адміністративної практики та сприяють уніфікації підходів до контролю за обігом зброї в різних правових системах.

У цілому міжнародно-правові стандарти формують цілісну модель адміністративного контролю, що поєднує превентивні, регулятивні та координаційні елементи. Їх імплементація у національне законодавство є необхідною

умовою підвищення ефективності державного контролю та забезпечення відповідності сучасним безпековим викликам, що зумовлює потребу у детальному аналізі національної практики адміністративного регулювання обігу зброї в Україні.

Адміністративні процедури контролю за обігом зброї в Україні ґрунтуються на розгалуженій системі нормативно-правових актів, що визначають правові засади державної політики у сфері забезпечення громадської безпеки, а також встановлюють порядок реалізації відповідних контрольних повноважень. Ця система має багаторівневий характер і охоплює конституційні положення, закони України, підзаконні нормативні акти, а також акти уряду та відомчого регулювання, що забезпечують деталізацію адміністративних процедур.

Основу правового регулювання становлять положення Конституції України, які закріплюють фундаментальні принципи функціонування держави у сфері забезпечення безпеки людини та суспільства. Зокрема, конституційні норми щодо пріоритетності прав і свобод людини, обов'язку держави забезпечувати їх захист, а також принципу верховенства права формують загальні рамки для встановлення обмежень у сфері обігу зброї [9]. Водночас положення щодо забезпечення громадської безпеки та правопорядку обґрунтовують необхідність існування адміністративних процедур контролю як інструменту превентивного державного впливу.

Ключову роль у формуванні нормативно-правової бази відіграє спеціальне законодавство, яке визначає загальні засади обігу зброї, встановлює правовий статус суб'єктів відповідних правовідносин, а також регламентує основні адміністративні процедури, пов'язані з її придбанням, зберіганням і використанням. У наукових дослідженнях підкреслюється, що розвиток цього законодавства є важливим елементом формування цілісної системи державного контролю, здатної ефективно реагувати на сучасні безпекові виклики [1, с. 48–49]. Значну роль відіграють також підзаконні нормативні акти, зокрема інструкції та накази уповноважених органів, які деталізують про-

цедури видачі дозволів, ведення обліку та здійснення перевірок.

Важливим елементом правового регулювання є норми адміністративного законодавства, зокрема Кодексу України про адміністративні правопорушення, який встановлює відповідальність за порушення правил обігу зброї та визначає види адміністративних стягнень. Застосування таких норм забезпечує реалізацію охоронної функції адміністративного контролю та сприяє підтриманню правопорядку у відповідній сфері [4, с. 98–100]. Крім того, значну роль відіграють постанови Кабінету Міністрів України, які регламентують окремі аспекти адміністративних процедур, зокрема порядок ведення реєстрів, взаємодію органів державної влади та впровадження електронних систем контролю.

Загалом нормативно-правова база України у сфері контролю за обігом зброї характеризується певною фрагментарністю та наявністю значної кількості підзаконних актів, що може ускладнювати практичну реалізацію адміністративних процедур. Водночас вона створює необхідне правове підґрунтя для функціонування системи державного контролю, яка потребує подальшого вдосконалення та гармонізації з міжнародними стандартами. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність більш детального аналізу конкретних адміністративних процедур, зокрема механізмів ліцензування та видачі дозволів у сфері обігу зброї.

Система ліцензування та видачі дозволів є центральним елементом адміністративного контролю за обігом зброї в Україні, оскільки саме через неї реалізується первинна оцінка можливості допуску особи до володіння та використання зброї. Вона має чітко регламентований процедурний характер і спрямована на забезпечення балансу між реалізацією прав громадян та необхідністю гарантування публічної безпеки. У науковій літературі підкреслюється, що ефективність дозвільної системи визначається насамперед її здатністю запобігати доступу до зброї осіб, які можуть становити потенційну загрозу [3, с. 13].

Порядок отримання дозволу на придбання, володіння і носіння зброї передбачає про-

ходження заявником низки адміністративних процедур, які включають подання відповідної заяви, надання визначеного пакета документів, а також проходження перевірок, передбачених законодавством. До таких перевірок, як правило, належать встановлення відсутності судимості, проходження медичного огляду, підтвердження належного рівня підготовки щодо безпечного поводження зі зброєю. Лише за результатами позитивного проходження всіх етапів уповноважений орган приймає рішення про видачу дозволу, що має індивідуальний адміністративний характер [1, с. 47–48].

Важливим елементом дозвільної системи є встановлення чітких вимог до заявників, які виступають своєрідним критерієм їх правової та соціальної надійності. До таких вимог належать досягнення відповідного віку, відсутність непогашеної або незнятої судимості, належний стан здоров'я, а також дотримання інших умов, визначених законодавством. Як зазначається у дослідженнях, саме комплексний характер таких вимог забезпечує превентивну функцію адміністративного контролю, спрямовану на мінімізацію ризиків неправомірного використання зброї [4, с. 100–101].

Ключову роль у реалізації процедур ліцензування та видачі дозволів відіграють уповноважені органи державної влади, насамперед органи Національної поліції України, які здійснюють основний обсяг адміністративних повноважень у цій сфері. До їх компетенції належить прийняття та розгляд заяв, проведення перевірок, прийняття рішень про видачу або відмову у видачі дозволів, а також подальший контроль за дотриманням умов їх використання. В окремих аспектах регулювання, зокрема щодо нормативного забезпечення та координації, участь беруть також інші органи виконавчої влади, включаючи Міністерство юстиції України, що формує загальні засади правового регулювання та забезпечує системність адміністративних процедур.

Таким чином, система ліцензування та видачі дозволів в Україні виступає ключовим інструментом адміністративного контролю, який дозволяє державі здійснювати попередній і поточний нагляд за обігом зброї. Її ефек-

тивність значною мірою залежить від чіткості процедур, обґрунтованості вимог до заявників та належного виконання повноважень уповноваженими органами, що обумовлює необхідність подальшого аналізу таких складових, як реєстрація зброї та функціонування адміністративних реєстрів.

Реєстрація зброї є одним із ключових елементів адміністративного контролю за її обігом, оскільки забезпечує формування системного обліку та створює передумови для ефективного державного нагляду. Вона виступає логічним продовженням дозвільної системи та передбачає внесення відомостей про конкретну одиницю зброї, її власника, а також підстави набуття права володіння до відповідних облікових баз. У наукових дослідженнях підкреслюється, що саме реєстраційні процедури дозволяють забезпечити ідентифікацію зброї та простежуваність її руху, що є необхідною умовою запобігання незаконному обігу [3, с. 13–14].

Порядок реєстрації зброї в Україні має адміністративно-процедурний характер і включає подання відповідних документів до уповноважених органів, проведення перевірки законності підстав для володіння зброєю, а також фіксацію її технічних характеристик. Реєстрація здійснюється після отримання дозволу на придбання зброї та є обов'язковою умовою її легального використання. У межах цієї процедури формується індивідуальна облікова справа, що містить інформацію про власника та параметри зброї, що дозволяє забезпечити належний рівень контролю з боку держави [1, с. 47].

Адміністративний контроль за обліком зброї реалізується через ведення відповідних реєстрів, які акумулюють інформацію про всі зареєстровані одиниці зброї та їх власників. Такий контроль має безперервний характер і включає оновлення даних у разі зміни власника, місця зберігання або технічного стану зброї, а також перевірку достовірності внесеної інформації. Як зазначається у науковій літературі, ефективність цього механізму значною мірою залежить від рівня організаційної впорядкованості облікових систем та їх технічного забезпечення [6, с. 113].

Водночас однією з суттєвих проблем функціонування адміністративних реєстрів в Україні є неузгодженість даних та відсутність повноцінної інтегрованої електронної системи обліку зброї. Наявність розрізнених баз даних, обмежена взаємодія між різними органами влади, а також значна частка паперового документообігу ускладнюють оперативний доступ до інформації та знижують ефективність контролю. Це створює передумови для виникнення помилок, дублювання інформації та, у деяких випадках, втрати контролю за окремими одиницями зброї. У дослідженнях наголошується, що впровадження єдиної електронної системи реєстрації та обліку є одним із ключових напрямів удосконалення адміністративного контролю у цій сфері [4, с. 101].

Таким чином, реєстрація зброї та функціонування адміністративних реєстрів виступають важливими інструментами забезпечення прозорості та підконтрольності обігу зброї, однак їх ефективність значною мірою обмежується існуючими організаційними та технічними проблемами. Це зумовлює необхідність подальшого аналізу механізмів адміністративного впливу у випадку порушення встановлених правил, зокрема системи адміністративних санкцій та контролю за їх застосуванням.

Адміністративні санкції є важливим елементом механізму державного контролю за обігом зброї, оскільки вони сприяють забезпеченню дотримання законодавства та дисципліни серед осіб, що володіють чи використовують зброю. Санкції застосовуються у випадку порушення адміністративних норм, що регулюють обіг зброї, і мають на меті не лише покарання, а й превенцію правопорушень, сприяючи тим самим підвищенню рівня безпеки. Як зазначається у наукових дослідженнях, ефективність системи адміністративних стягнень залежить від її здатності бути гнучкою та пропорційною до вчиненого порушення [4, с. 102–103].

До основних видів адміністративних стягнень за порушення правил обігу зброї в Україні належать: попередження, штрафи, тимчасове припинення права на володіння зброєю, анулювання ліцензій та дозволів, а також кон-

фіскація зброї. Найпоширенішими санкціями є штрафи, які застосовуються за порушення вимог щодо зберігання або використання зброї без необхідних дозволів чи ліцензій. Попередження застосовується у випадках, коли порушення є незначним або не призвело до серйозних наслідків, а також у разі першого порушення без наявності обтяжуючих обставин. Тимчасове припинення права на володіння зброєю або анулювання ліцензії застосовуються у випадках, коли порушення є серйозним або повторним, що вимагає більш суворого адміністративного впливу [1, с. 49].

Практика притягнення до відповідальності з приводу порушень у сфері обігу зброї включає як індивідуальних осіб, так і юридичних осіб, що здійснюють діяльність у цій сфері (наприклад, магазини зброї чи виробничі підприємства). Особливо важливим є притягнення до відповідальності осіб, які порушують вимоги щодо безпечного зберігання зброї, оскільки такі порушення можуть призвести до несанкціонованого доступу третіх осіб до зброї та її незаконного обігу. Водночас важливу роль у процесі притягнення до відповідальності відіграють органи, що здійснюють контроль та перевірки, насамперед органи Національної поліції, які мають повноваження на проведення перевірок місць зберігання зброї та контролю за виконанням адміністративних вимог [3, с. 14].

Однією з основних проблем, пов'язаних із застосуванням адміністративних санкцій є питання доказування порушень та складність збору необхідної доказової бази. У багатьох випадках порушення правил зберігання або використання зброї не залишають явних слідів або відбитків, що ускладнює процес виявлення та доведення вини порушника. Наприклад, складність виникає при доказуванні несанкціонованого використання зброї або її зберігання поза місцем реєстрації. У таких випадках важливу роль відіграють такі інструменти, як перевірка документів, свідчення осіб, інспекційні перевірки, а також інші форми доказів, що дозволяють встановити факт порушення. З огляду на це, однією з основних проблем є відсутність ефективних механізмів збирання

та збереження доказів, що може призвести до помилкових рішень або неналежного застосування санкцій [6, с. 114].

Застосування адміністративних санкцій має важливе значення для забезпечення загальної дисципліни в сфері обігу зброї, однак ефективність цієї системи значною мірою залежить від належної організації доказування та правильності застосування стягнень. Це зумовлює необхідність удосконалення механізмів контролю за виконанням вимог щодо зберігання та використання зброї, зокрема шляхом впровадження сучасних інструментів моніторингу та електронних реєстрів.

У Європейському Союзі адміністративний контроль за обігом зброї базується на принципах забезпечення громадської безпеки, прав людини та ефективної боротьби з незаконним обігом зброї. Центральним аспектом є забезпечення належного обліку, контролю та стандартизації процедур на всіх етапах обігу зброї, включаючи її придбання, зберігання та використання.

Основною директивою є Директива 91/477/ЄЕС [10]. Вона встановлює мінімальні стандарти для контролю за придбанням та володінням зброєю, визначаючи вимоги до ліцензування, реєстрації та контролю зброї в країнах ЄС. Ця директива була переглянута та оновлена у 2021 році, зокрема через Директиву (ЄС) 2021/555, яка уточнює і посилює вимоги щодо контролю за обігом зброї, охоплюючи нові механізми, як цифрові реєстри та електронні системи обліку.

Європейський Суд правосуддя підтримує єдину практику застосування директив ЄС у питаннях адміністративного контролю за обігом зброї. Судовий процес зазвичай включає питання тлумачення норм, що стосуються контролю за обігом зброї, як у контексті ліцензування, так і при розгляді випадків, пов'язаних із порушеннями цих норм. Рішення Суду зазвичай сприяють уніфікації підходів у держав-членах ЄС, забезпечуючи єдність практики застосування законодавства.

У Європейському Союзі існують чіткі стандарти для видачі дозволів на обіг зброї. Заявники повинні задовольняти вимоги щодо віку, відсутності судимості, а також проходити

медичні огляди та навчання для безпечного використання зброї. Це забезпечує, що лише особи, здатні дотримуватися норм безпеки, отримують дозволи на володіння зброєю. Наприклад, відповідно до Директиви ЄС 91/477/ЄЕС, кожна країна-член має встановлювати власні, але стандартизовані вимоги до процесу отримання дозволів.

Для покращення ефективності контролю за обігом зброї, ЄС пропонує використання електронних реєстрів. Такі системи дозволяють країнам-членам централізовано реєструвати інформацію про володіння зброєю, що забезпечує прозорість та спрощує доступ до даних для контролюючих органів. Це допомагає швидше виявляти порушення та здійснювати моніторинг зброї на європейському рівні [11].

Країни ЄС також застосовують механізми для перевірки умов зберігання зброї, щоб гарантувати, що вона зберігається безпечно. Регулярні інспекції і перевірки дозволяють переконатися, що зброя зберігається в належних умовах і що її не буде використано неналежним чином. Це важливо для запобігання потрапляння зброї в незаконний обіг [12].

У ЄС встановлено обов'язковий контроль за дотриманням норм обігу зброї через регулярні інспекції. Це включає перевірки умов зберігання, обліку та використання зброї. ЄС сприяє розвитку механізмів постійного моніторингу для оперативного виявлення порушень. Наприклад, у рамках Плану дій ЄС щодо боротьби з торгівлею зброєю (2020–2025), особлива увага приділяється моніторингу незаконного обігу зброї через застосування єдиного контролю на рівні всіх держав-членів [13].

ЄС активно підтримує співпрацю між правоохоронними органами різних держав-членів для посилення контролю над обігом зброї. Обмін інформацією, координація дій та спільні операції допомагають виявляти порушення на кордонах та в країнах, що є основними маршрутами контрабанди зброї [14].

Ефективні практики включають використання електронних систем обліку зброї в деяких країнах ЄС, таких як Німеччина та Франція. Це дозволяє швидко перевіряти законність обігу зброї та забезпечує зручний доступ до

даних для державних органів. Також виділяються успішні моделі контролю в країнах, таких як Швеція, де контроль за продажем і використанням зброї є одним з найсуворіших в ЄС, що сприяє мінімізації порушень [15].

В той же час, українська практика адміністративного контролю за обігом зброї є в значній мірі схожою на європейську, оскільки в обох випадках використовується принцип прозорості та забезпечення безпеки. Водночас у ЄС значно більше уваги приділяється інтеграції цифрових технологій та електронних реєстрів, чого ще не вистачає в Україні [16]. В Україні та ЄС процедура видачі дозволів на обіг зброї є детально регульованою. Однак ЄС передбачає більш суворі та стандартизовані вимоги до обробки заявок, зокрема через використання єдиних реєстрів для перевірки кандидатів на володіння зброєю. В Україні ці процедури ще потребують удосконалення для досягнення ефективності [17]. ЄС має строгі вимоги до заявників на отримання дозволів на зброю, що включає обов'язкові перевірки кримінальної історії, медичний огляд та психологічну оцінку. В Україні ці вимоги також присутні, але їх застосування інколи є недостатньо системним [16]. Україна, маючи амбіції інтегруватися до ЄС, поступово адаптує своє законодавство до директив ЄС, зокрема директиви щодо контролю обігу зброї. Проте є деякі прогалини у повному впровадженні європейських норм, зокрема у сфері контролю за експортом і реєстрацією зброї [17]. Незважаючи на зусилля з гармонізації законодавства, Україна все ще стикається з труднощами у впровадженні стандартів ЄС, зокрема через відсутність єдиного цифрового обліку та незначну інтеграцію між національними органами [18]. Практичні обмеження полягають у відсутності ефективних механізмів контролю та моніторингу в Україні, що не дозволяє реалізувати європейські стандарти на належному рівні, зокрема в частині боротьби з контрабандою та контролем за обігом зброї [16]. В Україні існують значні адміністративні перепони для ефективного контролю за обігом зброї, такі як складні та непрозорі процедури видачі дозволів, що гальмує процеси гармонізації із стандартами ЄС [18].

Процедури контролю в Україні мають численні недоліки, включаючи відсутність сучасних електронних реєстрів, що обмежує ефективність моніторингу за обігом зброї, порівняно з більш розвиненими системами в ЄС [17]. Незважаючи на наявність нормативно-правових актів, в Україні досі відсутня централізована та ефективна система електронних реєстрів, що обмежує здатність органів контролю здійснювати постійний моніторинг [18]. Санкційна політика в Україні все ще не має достатньої ефективності через недостатнє застосування санкцій та неповну відповідальність порушників. Це порівняно з більш чіткими та послідовними санкціями в ЄС [16].

Отже, для удосконалення правової бази необхідно внести зміни до чинного законодавства, щоб адаптувати його до сучасних викликів і забезпечити ефективний контроль над обігом зброї. Це включає уточнення вимог до реєстрації, володіння та використання зброї, а також запровадження більш чітких санкцій для порушників. Важливо більш чітко прописати адміністративні процедури, що стосуються видачі дозволів на зброю, перевірки її зберігання та застосування. Ці процеси повинні бути прозорими та стандартизованими для забезпечення однакових умов для всіх громадян. Використання ризикоорієнтованих підходів дозволить зосередити увагу на потенційно небезпечних аспектах обігу зброї, таких як незаконний обіг та використання зброї, в той час як для більш безпечних категорій можна застосовувати менш строгий контроль. Для гармонізації з європейським законодавством Україна повинна імплементувати основні положення європейських директив, зокрема Директиви 91/477/ЄЕС, що стосується контролю за придбанням і володінням зброєю. Це дозволить не лише посилити контроль за обігом зброї, а й забезпечити відповідність міжнародним стандартам. Оновлення стандартів реєстрації та обліку зброї в Україні з використанням сучасних цифрових технологій, аналогічних тим, що застосовуються в ЄС, допоможе покращити прозорість та ефективність обліку, що дозволить мінімізувати випадки незаконного обігу.

Для покращення адміністративної практики ефективним може бути вдосконалення цифрових платформ для реєстрації та контролю обігу зброї дозволить значно покращити ефективність адміністративних процедур. Цифровізація також спростить процеси подачі заявок, надання дозволів та здійснення перевірок. Для більш ефективного контролю обігу зброї важлива тісна співпраця між різними державними органами, що відповідають за контроль за зброєю, митницю, правоохоронні органи та інші відповідні структури. Важливим кроком є підвищення прозорості процедур видачі дозволів та обігу зброї, що може бути досягнуто через відкриті реєстри, електронний контроль та регулярні перевірки з боку незалежних органів. Це дозволить зменшити корупційні ризики та забезпечить рівні умови для всіх заявників.

Висновки. Дослідження показало, що адміністративні процедури контролю за обігом зброї в Україні потребують вдосконалення в контексті регулювання та моніторингу. Процес видачі дозволів, облік зброї та перевірки повинні бути стандартизовані і наближені до європейських норм. Основні процедури контролю повинні включати чітке визначення прав та

обов'язків осіб, які володіють зброєю, а також періодичні перевірки.

Основні відмінності між адміністративним контролем за обігом зброї в Україні та ЄС полягають у застосуванні цифрових технологій, як-от електронні реєстри для моніторингу та обліку зброї в ЄС. Крім того, в Україні відсутні ефективні механізми контролю, що призводить до порушень у регулюванні, а санкційна політика потребує покращення.

Результати дослідження мають важливе значення для вдосконалення адміністративного регулювання обігу зброї в Україні. Вони підкреслюють необхідність зміни законодавства, стандартизації процедур та запровадження сучасних технологій для ефективного моніторингу і контролю за обігом зброї, що дозволить Україні наблизитися до європейських стандартів.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі і реалізації європейських практик в Україні, а також у вивченні впливу цифровізації на ефективність контролю за обігом зброї. Важливими напрямками є також дослідження взаємодії між державними органами та механізмами боротьби з корупцією в сфері контролю обігу зброї.

Список використаних джерел:

1. Літошко В. В. Правове регулювання обігу вогнепальної зброї в Україні: проблеми та перспективи (аналіз адміністративно-правових аспектів регулювання). *Нове українське право*. 2022, Вип. 6. Т. 2. С. 36–41. <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.5>
2. Krüsselmann, K., Aarten P., Liem M. Firearms and violence in Europe-A systematic review. *PloS One*. 2021, 16 (4). e0248955. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248955>
3. Bashtova O. Control of civilian firearm circulation: object composition. *Administrative law and process*. 2022. № 11. С. 10–15. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.11.03>
4. Білак М. М. Адміністративна відповідальність за порушення правил обігу цивільної вогнепальної зброї як складова державного контролю. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2024. № 83 (2). С. 96–102. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.20>
5. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9cd1c24a-967e-11eb-b85c-01aa75ed71a1>
6. Хоменко А. О. Міжнародний досвід регулювання обігу зброї: шляхи впровадження в Україні. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. № 2. С. 110–116. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.18>
7. Єсімов С. С., Боровікова В. С. Дозвільна діяльність у сфері надання послуг електронних комунікацій. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 4 (4). С. 83–89. DOI 10.32518/2617-4162-2021-4-83-89
8. Alraggad, M. M., Almahasneh, A. A. A., Borovikova, V., Zhyvko, Z., & Komissarchuk, Y. The policy of rethinking the criminal process in the national security system: The impact of digitalisation on working with electronic evidence. *Social and Legal Studios*, 2024, 7 (2), 162–170. <https://doi.org/10.32518/sals2.2024.162>
9. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

10. European Union. Directive 2021/555/EU of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on standards for data protection governance in the European Union. *Official Journal of the European Union*. 2021, 24 March. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L0555>.
11. European Union. EU legislation on civilian weapons, 2021. (European Commission website). URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime/trafficking-firearms/eu-legislation-civilian-firearms_en
12. European Union. Directive 91/477/EEC of the European Parliament and of the Council of 18 June 1991 laying down minimum standards for controlling the acquisition and possession of civilian firearms. *Official Journal of the European Union*, 1991. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/477/oj/eng>
13. European Commission. Joint report to the Council of the EU on combating illicit arms trafficking and smuggling. Brussels, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0608>
14. European Nonproliferation Center. Arms Brokering Controls in the European Union: How Are They Implemented? URL: <https://nonproliferation.eu/arms-brokering-controls-how-are-they-implemented-in-the-eu/>
15. Control Arms. The European Union and the Global Arms Trade. URL: <https://controlarms.org/europe/>
16. Рада Європи. Comparative Analysis of European Practices on Public Prosecutor's Office: Criminal Justice and International Cooperation. URL: <https://rm.coe.int/council-of-europe-comparative-analysis-of-european-practices-on-public/1680aef1df> European Commission. Joint report to the Council of the EU on combating illicit arms trafficking and smuggling
17. Бакайнова Н. М., Кубаєнко А. В., Кісліцина І. О. Сучасна концепція реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів [Електронне видання] : навчально-методичний посібник (для здобувачів ступеня доктора філософії денної, вечірньої та заочної форми навчання) / Н. М. Бакайнова, А. В. Кубаєнко, І. О. Кісліцина. Одеса : Фенікс, 2021. 157 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/73254d35-ba09-458a-a402-adbc53d36b32/download>
18. Academia. Чи в усіх випадках важливо європеїзувати національне законодавство про кримінальну відповідальність? URL: https://www.academia.edu/38108929/Чи_в_усіх_випадках_важливо_європеїзувати_національне_законодавство_про_кримінальну_відповідальність

References:

1. Litoshko, V. V. (2022). Pravove rehuliuвання obihu vohnepalnoi zbroi v Ukraini: problemy ta perspektyvy (analiz administrativno-pravovykh aspektiv rehuliuвання) [Legal regulation of the circulation of firearms in Ukraine: problems and prospects (analysis of administrative and legal aspects of regulation)]. *Nove ukrainske parvo (New Ukrainian law)*. Vyp. 6. T. 2. S. 36–41. <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.5> [in Ukrainian].
2. Krüsselmann, K., Aarten, P., & Liem, M. (2021). Firearms and violence in Europe—A systematic review. *PloS one*, 16(4), e0248955. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248955> [in English].
3. Bashtova O. (2022). Control of civilian firearm circulation: object composition. *Administrative law and process*. № 11. S. 10–15. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.11.03> [in English].
4. Bilak M. M. (2024). Administrativna vidpovidalnist za porushennia pravyl obihu tsyvilnoi vohnepalnoi zbroi yak skladova derzhavnoho kontroliu [Administrative liability for violation of the rules for the circulation of civilian firearms as a component of state control]. *Naukovyi visnyk UzhNU. Seriya: Pravo (Scientific Bulletin of UzhNU. Series: Law)*. № 83 (2). S. 96–102. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.20> [in Ukrainian].
5. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9cd1c24a-967e-11eb-b85c-01aa75ed71a1> [in English].
6. Khomenko, A. O. (2024). Mizhnarodnyi dosvid rehuliuвання obihu zbroi: shliakhy vprovadzhennia v Ukraini [International experience in regulating arms circulation: ways of implementation in Ukraine]. *Pravnychi chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa (Law Journal of Vasyl Stus Donetsk National University)*. № 2. S. 110–116. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.18> [in Ukrainian].
7. Yesimov, S. S., & Borovikova, V. S. (2021). Dozvilna diialnist u sferi nadannia posluh elektronnykh komunikatsii [Licensing Activities in the Field of Provision of Telecommunications]. *Sotsialno-pravovi studii (Social and Legal Studios)*. Vypusk 4 (4). S. 83–89. DOI 10.32518/2617-4162-2021-4-83-89 [in Ukrainian].
8. Alraggad, M. M., Almahasneh, A. A. A. A., Borovikova, V., Zhyvko, Z., & Komissarchuk, Y. (2024). The policy of rethinking the criminal process in the national security system: The impact of digitalisation on working with electronic evidence. *Social and Legal Studios*, 7 (2), 162–170. <https://doi.org/10.32518/sals2.2024.162> [in English].

9. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Information of the Verkhovna Rada of Ukraine)*. 1996. № 30. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> [in Ukrainian].

10. European Union. Directive 2021/555/EU of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on standards for data protection governance in the European Union. *Official Journal of the European Union*, 2021, 24 bereznia. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L0555> [in English].

11. Yevropeiskyi Soiuz. Zakonodavstvo YeS shchodo tsyvilnoi zbroi [European Union. EU legislation on civilian weapons]. Sait Yevropeiskoi Komisii (European Commission website), 2021. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime/trafficking-firearms/eu-legislation-civilian-firearms_en [in English].

12. European Union. Directive 91/477/EEC of the European Parliament and of the Council of 18 June 1991 laying down minimum standards for controlling the acquisition and possession of civilian firearms. *Official Journal of the European Union*, 1991. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/477/oj/eng> [in English].

13. European Commission. Joint report to the Council of the EU on combating illicit arms trafficking and smuggling. Briussel, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0608> [in English].

14. European Nonproliferation Center. Arms Brokering Controls in the European Union: How Are They Implemented? URL: <https://nonproliferation.eu/arms-brokering-controls-how-are-they-implemented-in-the-eu/> [in English].

15. Control Arms. The European Union and the Global Arms Trade. URL: <https://controlarms.org/europe/> [in English].

16. Council of Europe. Comparative Analysis of European Practices on Public Prosecutors Office: Criminal Justice and International Cooperation. URL: <https://rm.coe.int/council-of-europe-comparative-analysis-of-european-practices-on-public/1680aef1df> [in English].

17. Bakaianova N. M., Kubaienko A. V., Kislitsyna I. O. Suchasna kontsepsiia reformuvannia sudoustroiu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv [Elektronne vydannia] : navchalno-metodychnyi posibnyk (dlia zdobuvachiv stupenia doktora filosofii dennoi, vechirnoi ta zaochnoi formy navchannia) [Modern concept of reforming the judicial system, judicial proceedings and related legal institutions [Electronic edition]: teaching and methodological manual (for candidates for the degree of Doctor of Philosophy in full-time, evening and correspondence studies)] / N. M. Bakaianova, A. V. Kubaienko, I. O. Kislitsyna. Odesa : Feniks, 2021. 157 s. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/73254d35-ba09-458a-a402-adbc53d36b32/download> [in Ukrainian].

18. Academia. Chy v usikh vypadkakh vazhlyvo yevropeizuvaty natsionalne zakonodavstvo pro kryminalnu vidpovidalnist? [Is it important in all cases to Europeanize national criminal law?]. URL: https://www.academia.edu/38108929/Chy_v_usikh_vypadkakh_vazhlyvo_yevropeizuvaty_natsionalne_zakonodavstvo_pro_kryminalnu_vidpovidalnist [in Ukrainian].

